

A — ČÁST ÚVODNÍ	15
I. ZÁKLADNÍ POJMY	16
Logopedie jako vědní disciplína	
II. VÝCHOVA A LÉČEBNÁ PÉČE	16
Péče o vady a poruchy sdělování — Organizování logopedické péče	
III. PÉČE O ROZVOJ SDĚLOVACÍHO PROCESU V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH	17
Materiály Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy — Metodika práce v předškolních zařízeních	
IV. SPECIFIČNOST LOGOPEDIE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	18
Úkoly jazykové výchovy prohloubené — Zavedení logopedie do prohloubené jazykové výchovy v mateřských školách	
V. NÁRYS PRŮPRAVY V PŘEDŠKOLNÍ LOGOPEDII	19
Souhrn kapitoly	20
B — ČÁST OBECNÁ — ŠIRŠÍ VĚDNÍ ZÁKLAD	21
I. LOGOPEDIE A KOMUNIKACE	21
1. Komunikace jako životní princip	21
Komunikace u člověka ve vnitřním prostředí, ve vnějším prostředí přírodním a společenském — Komunikace neslovní — Komunikace slovní — Patologie komunikace: nedostatek informací, deformace informací, patologie ve výdeji informací	
2. Materiální základ mezilidské komunikace	25
Organismus — Koordinační soustavy — Soustava nervová — Centrální nervová soustava (CNS) — Reflexologie — Základní poznatky z nauky o reflexu: reflex, průběh reflexu, biologický význam reflexů, základní typy reflexů, charakteristické znaky reflexů nepodmíněných a podmíněných — Elementární zákonitosti nervové činnosti; dráždění a útlum, indukce, útlum zevní a vnitřní, útlum diferenční, stereotypy — Analýza a syntéza: analýza podnětů, syntéza, reakce	

3. Nervová činnost a psychika	32
Signální soustavy — Vzájemný poměr signálních soustav — Trojčlenění nervové činnosti — Nervová činnost a psychika — Společenská determinace lidské psychiky — Význam trojčlenění psychiky	
4. Účast biologických a společenských faktorů v komunikaci řeči	37
Od reflexního oblouku k reflexnímu okruhu — Reflexní oblouk není ohraničen ve vstupní části — není ohraničen ani výkonem efektoru — Zpětná vazba — Reflexní oblouk je systém otevřený na začátku i na konci — Teorie reflexního okruhu — Prostup jedincem — Etapy reflexního okruhu — Kontrola výkonu zpětnou vazbou	
Souhrn kapitoly	43
II. VÝVOJ OSOBNOSTI DÍTĚTE	44
Názory dřívější — Názory nové doby	
1. Genetický základ	45
Obecné zděděné vlastnosti — Individuální zděděné vlastnosti — Vývoj mozku — Mozek novorozence — Synapse — Vliv prostředí na vývoj a způsob činnosti mozku — Význam stimulace — Základní vzorce vnímání a chování — Rozdílnost základních vzorců — Důsledky rozdílnosti základních vzorců	
2. Vpečetovací období	51
Pojem — Vpečetovací období u člověka — Význam citové výchovy — Vliv vpečetovacího období na strukturu osobnosti	
3. Některé zvláštnosti dětského věku	53
Obecná charakteristika — Fázové stavy — Zákonitosti fázových stavů — Regrese — Dítě a čas	
4. Učení	56
Učení je podmiňování — Akcelerace — Typy učení: komunikativní, vizuální, haptický, verbálně abstraktní — Osobité návyky při učení — Variabilita typů a návyků při učení a škola — Typy učení a návyky v mateřské škole	
5. Učení a paměť	59
Zapamatování — Fáze paměti — Vybavování — Význam paměti pro učení a logopedickou praxi — Průběh učení podle fází paměti — Význam doprovodných asociací — Synapse a učení — Stres jako účelová reakce — Stresy akutní a chro-	

nické — Stresy u dětí — Stres a učení — Systém školní práce a stres — Školní vybavení a stres — Hodnocení chyby v učení — Stres jako užitečný činitel při učení	
Souhrn kapitoly	66
III. VÝVOJ ŘEČI U DÍTĚTE	67
1. Podíl nižší nervové činnosti na vytváření základů řeči	68
Hlas — Žvatlání — Primární artikulační okruh a pudové žvatlání — Sekundární artikulační okruh a žvatlání napodobovací — Terciární artikulační okruh a napodobování mateřštiny	
2. Podíl přechodných forem na vytváření základů řeči	71
Napodobovací reflexy — Napodobování mluvy — Napodobování ve výchově — Modulační faktory — Modulace ve výchově a výuce — Spouštěcí mechanismus	
3. Podíl vyšší nervové činnosti na vývoji vlastní řeči	73
Vývoj vlastní řeči na úrovni 1. signální soustavy — Důsledky základních fází pro praxi — Princip názornosti — Práhy řeči — Úloha citu — Mluvní vzorce	
4. Podíl přechodných forem na vývoji vlastní řeči	76
Přenos neboli transfer — Vývoj gramatiky — Přenos a novotvořená slova — Zobecňování jako přechod do 2. signální soustavy	
5. Podíl 2. signální soustavy na dalším rozvíjení řeči	78
Začátky intelektualizace řeči — Gramatické kategorie — Slovní zásoba — Období vývojových potíží řeči	
6. Mluvní signál v reflexním okruhu — fatické funkce	80
Sluchová poznávací činnost neboli akustická gnose — Sluchová slovní gnose — Pochopení významu slova — Odpověď	
7. Typologie řeči	82
Souhrn kapitoly	84
IV. ZVUKOVÁ A OBSAHOVÁ STRÁNKA ŘEČI	84
1. Zvuková stránka řeči — kapitolký z fonetiky	84
Zdůvodnění — Mluvidla: ústrojí respirační — ústrojí fonační: činnost hlasotvorná, hlasové začátky — ústrojí artikulační: dutina ústní — Vlastní artikulační orgány — Artikulační pohyby — Dělení hlásek — Samohlásky — Souhlásky — Dělení souhlásek: závěrové, úžinové, polozávěrové — Frekvence čes-	

kých hlásek — Spojování hlásek — Spodoba — Přehození —
 Spojování hlásek v mluvní celky — Modulace v souvislé řeči.
 — Mluvní styly — Zdrobněliny — Ortofonie, ortoepie, eufonie — Nářečí v logopedické praxi

2. Obsahová stránka řeči	96
Řeč a myšlení — Řeč a myšlení u předškolního dítěte — Dorozumívání — Subjektivní charakter slovních výrazů — Možnosti dorozumívání — Výpověď — Hovorová řeč	
Souhrn kapitoly	99

C — ČÁST METODICKÁ 100

I. METODICKÉ ZÁSADY 100

Zjišťování komunikačních schopností u dětí mateřských škol. Kdo a kde koná zjišťování a na co se zaměřuje: rodinné prostředí, poměr ke škole, zhodnocení vlivů prostředí, vliv vady na osobnost dítěte — Metodický postup — Logopedické zjišťování ve skupině — Zásada individuálního přístupu — Osobnost logopedického pracovníka — Záznamy — Účel zjišťování: stupně zralosti

II. METODIKA PŘEDŠKOLNÍ LOGOPEDICKÉ PÉČE 106

Základ je učení — Vedoucí úloha učitelky — Použité metody logopedické péče — Metodické chyby

III. FÁZE METODICKÉHO POSTUPU UČENÍ 108

Motivace — Zájem a orientační reflex — Oriaentační reflex a habituace — Habituace a novost — Oriaentační reflex, habituace, novost a paměť při učení — Napodobování — Fixace naučeného a vliv citového přízvuku — Automatizace

IV. LOGOPEDICKÁ PÉČE VE SKUPINĚ A PÉČE INDIVIDUÁLNÍ 112

Jak často se koná výuka řeči — Jak dlouho trvá výuka řeči

V. POMOCNÉ METODY 114

1. Pomocné výchovné metody 114

Výchova pohybová — Výchova rytmická — Výchova hudební

2. Pomůcky v logopedické praxi 116

Pomůcky: stimulační, motivační, didaktické, podpurné, ná-zorné, registrační

VI. SPOLUPRÁCE SE ZDRAVOTNICTVÍM	117
Souhrn kapitoly	117
D — ČÁST SPECIÁLNÍ	119
I. DÍTĚ NEMLUVÍ VČAS	119
1. Dítě mluví opožděně	119
Úkoly mateřské školy	
2. Dítě začíná mluvit až po 4. roce (Dysfázie)	120
Doplňující vyšetření — Působení mateřské školy na dysfazi-	
ké dítě — Výsledky — Chyby	
Souhrn kapitoly	123
II. DÍTĚ ŠPATNĚ SLYŠÍ	123
1. Dítě neslyšící	123
Obecná charakteristika — Význam včasné péče	
2. Dítě nedoslýchavé	125
Typy sluchových vad — Nedoslýchavost převodního typu —	
Nedoslýchavost typu poruchy labyrintu — Nedoslýchavost	
a vnímání řeči — Důsledky nedoslýchavosti pro komunikaci	
řeči — Nedoslýchavost nepoznaná	
3. Sluchová zkouška	130
Údaje z rodiny o tom, co a jak dítě slyší — Vyšetření sluchu	
u malých dětí — Vyšetřování sluchu v kolektivu dětí mateř-	
ské školy — Vyšetřování sluchu v poradně mateřské školy —	
Orientační zkouška řeči	
4. Nedoslýchavé dítě v mateřské škole	133
Statistické přehledy	
Souhrn kapitoly	133
III. DÍTĚ NEMÁ ZÁJEM O VZÁJEMNÉ SDĚLOVÁNÍ	134
1. Dítě s psychogenními útlumy slyšení a řeči	134
Proti škodlivým zvukům se dítě chrání útlumem	
2. Dítě se ztrátou sociálních vztahů pro duševní onemocnění	135
Dítě autistické: autismus vrozený, autismus navozený — Dítě	
schizofrenické — Dětská neboli infantilní demence	
Souhrn kapitoly	137

4. Úloha mateřské školy	149
Péče o děti s koktavostí začínající, s koktavostí již vyvinutou, s koktavostí delší dobu trvající — Metodika skupinové logopedické péče o koktavé děti předškolního věku	
Souhrn kapitoly	151

VIII. DÍTĚ NEUMÍ SPRÁVNĚ VYSLOVOVAT 151

1. Poznámky z fonetiky	151
Zákonitosti vývoje výslovnosti — Výslovnost u žáků mateřských škol — Statistická šetření — Frekvence vadných hlásek — Vady výslovnosti v základních školách	
2. Výslovnost nesprávná a výslovnost vadná	154
Výslovnost nesprávná, neustálená — Možnosti spontánní úpravy výslovnosti — Výslovnost vadná	
3. Patlavost neboli dyslálie	155
Příčiny patlavosti — Typy patlavosti — Jak dítě vnímá vlastní výslovnost	
4. Logopedická péče o patlající děti v mateřské škole	157
Vyšetření výslovnosti — Logopedická péče v kolektivu dětí — Říkanky — Logopedická péče poradenská	
5. Výuka výslovnosti jednotlivých hlásek	161
Obecné pokyny pro výuku výslovnosti — Metodické pokyny — Spolupráce s rodinou — Výuka výslovnosti souhlásek	
Souhrn kapitoly	189

IX. DÍTĚ HUHŇÁ 189

1. Huhňavost zavřená	189
Příčiny — Zbytnělá nosní mandle — Nosní dýchání — Příznaky místní a celkové — Jak se pozná nosní mandle — Příznaky na řeči — Ošetření pooperační	
2. Huhňavost otevřená	192
Příčiny — Příznaky — Zkouška A-I — Vyšetření a ošetření lékařské	
3. Vady řeči při rozštěpu patra	193
Příčiny rozštěpů — Změny na mluvidlech — Statistická šetření — Důsledky rozštěpů — Rozštěp patra a rozumový vývoj — Palatolálie — Oralita a nazalita — Průvodní vady	

výslovnosti — Ošetření: léčebné, operativní, logopedické —
Metodické zásady předoperační logopedické péče

Souhrn kapitoly 198

X. DÍTĚ S NARUŠENOU NERVOVOU SOUSTAVOU 198

1. **Dětská mozková obrna — DMO** 198

Příčiny — Příznaky — Dysartrie — Průběh

2. **Lehká mozková dysfunkce — LMD** 199

Příčiny — Příznaky: v oblasti hybné, citové a poznávací —
Drobná mozečková postižení (syndrom dy-dy) — Důsledky —
Ošetření

3. **Dítě brebtá** 201

Příčiny — Příznaky — Důsledky — Výchovná péče v mateř-
ské škole

Souhrn kapitoly 202

XI. DÍTĚ CHRAPTÍ 203

Vlastnosti hlasu — Rozsah hlasu — Dětská chraptivost — Uzlí-
ky — Spastická dysfonie — Prevence hlasových poruch dět-
ského věku — Péče o dětský hlas — Hlasová hygiena u peda-
gogických pracovníků

Souhrn kapitoly 205

XII. LEVORUKÉ DÍTĚ V MATEŘSKÉ ŠKOLE 206

Leváctví a praváctví — Levák v životě — Zásady pro výchovu
levorukých dětí — Způsoby precvičování leváků — Jak vést
dítě — leváka od útlého věku: hračky, lžička, podávání ruky,
kreslení, psaní — Leváci precvičení — Leváctví a pedagogika

Souhrn kapitoly 210

XIII. DVOJJAZYČNÁ VÝCHOVA 210

Pojem bilingvismu — Výhody dvojjazyčné výchovy — Metoda
mateřská neboli přímá

Souhrn kapitoly 211

XIV. LOGOPEDIE V POČÁTEČNÍCH ROČNÍCÍCH	
ZÁKLADNÍCH ŠKOL	211
Návaznost logopedie předškolního a školního věku — Žáci s vadnou výslovností — Žáci s poruchami řeči — Žák se obtížně učí číst a psát — Žáci s onemocněním dyslexií a dysgrafií	
Souhrn kapitoly	214
 STRUČNÝ PŘEHLED LOGOPEDICKÉ DIAGNOSTIKY U DĚTÍ	
PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	215
 KONTROLNÍ OTÁZKY	220
 POUŽITÁ A ROZŠÍŘUJÍCÍ LITERATURA	224